

Les medalles de Girona (segles XVII-XIX)

JOAQUIM BOTET I SISÓ

*Transcripció, notes i comentaris de M. Crusafont i Sabater **

En una data indeterminada després de la mort de Botet, molts dels seus manuscrits i llibres es dispersaren. El manuscrit de Les monedes catalanes l'adquirí un conegut investigador; un estudi sobre les pellofes fou salvat d'entre un munt de papers vells per un col·leccionista qui ha promès de preparar la seva publicació; un altre lot amb correspondència privada va ésser adquirit recentment per la Diputació de Girona. Per la nostra part, fa tres anys adquirírem d'un comerciant numismàtic un lot de manuscrits, del que donàrem notícia en la primera sessió científica de la Societat Catalana d'Estudis Numismàtics (13-3-1979), a més d'una breu semblança biogràfica del gran investigador i que titulàrem «Homenatge a J. Botet i Sisó». El nostre conjunt de manuscrits conté entre altres treballs tres borradors d'una projectada Numismàtica Gironina que l'autor no arribà mai a publicar. La major part de les dades les va refondre a Les monedes catalanes, però restaren sense publicar d'una banda el treball que presentem aquí, dedicat a les medalles gironines i un apèndix sobre les pellofes de Girona, sobre el que estem treballant. Cal advertir que es tracta d'un senzill borrador sense polir, que Botet hauria sens dubte millorat. Hem anat intercalant en el text diversos afegits que Botet havia anat acumulant entre les pàgines, a mida que anava trobant dades noves. El text que hem seguit correspon al segon dels borradors de la Numismàtica Gironina, preparat per a ésser presentat a un concurs i sense data (escrit però abans del 1892). El tercer borrador, datat el 1893, molt més ambiciós i ben acabat, no arribà a completar-se i per això no conté la part de medallística que presentem.

* El text de Botet és transcrit en lletra normal. Els nostres comentaris dins de text, en cursiva. Els paràgrafs que s'han inclòs, trets de fulles afegides per Botet s'han assenyalat amb una A entre parèntesis, al final del paràgraf. Hem afegit també algunes notes al marge, per donar aclariments sobre punts concrets, que afectaven poc al conjunt del text. Les il·lustracions s'han obtingut fotografiant empremtes fetes per Botet sobre les peces o bé dibuixos que hem trobat intercalats. Només hem fotografiat directament les dues medalles que hem afegit nosaltres. Cal agrair al nostre amic Lluís Panadès per l'excel·lent treball fotogràfic, que ha millorat molt les esgrogueïdes empremtes de Botet, que tan interessant era de poder reproduir íntegrament. El distintiu 17 s'ha reproduït de la fotografia que hi havia en el text de Botet. L'empremta de la medalla n.º 5 era molt fosca i per tant l'hem substituït per una fotografia d'un altre exemplar.

MEDALLES

En termes estrictes les medalles no formen part de la numismàtica, però per extensió, els autors que estudien les monedes solen estudiar també les medalles. Encara que aquestes no tinguin cap importància econòmica sí que tenen, i en alt grau un senyalat relleu històric.

Descriurem les que coneixem de Girona i les agruparem en els següents apartats:

1. Medalles de proclamació.
2. Medalles honorífiques
3. Medalles militars (creus i distintius).
4. Medalles estrangeres relatives a Girona.

Després de la descripció de cada medalla donarem les notícies que haguem pogut recollir.

I. *Medalles de Proclamació*

Ferran VI (1746)

1 — A/ FERDINAND.REX.CATH.VI.CAST.III.ARAG

Bust amb perruca, armadura i banda mirant a dreta. Al voltant:
PROCLAM GERVN. A sota: 1746.

R/ .EXEMPLVM.FIDELITATIS. (estrella).

Armes de Girona.
Plata fosa

Diàm.: 25 mm.

2 — A/ FERD VS.VI.

Bust com l'anterior

R/ PROCLAM-GERVN-1746 en tres línies.

Gràfila de punts.
Plata fosa

Diàm.: 14 mm.

Carles III (18 d'octubre de 1759)

3 — A/ CAROLVS.III.REX.CATH.CAST.ET.ARAG

Bust amb perruca, armadura i banda a dreta. Al voltant:
PROCLAM GERVN. A sota: 1759.

R/ .EXEMPLVM.FIDELITATIS (estrella).

R/ .EXEMPLVM.FIDELITATIS (estrella).

Armes de Catalunya en cairó i coronades. Al damunt, escudet amb les armes de Girona.

Plata fosa

Diàm.: 25 mm.

4 — A/ CAROL VS.III.

Bust com l'anterior dins d'un cercle.

R/ PROCLAM-GERVN-1759 en tres línies.

Cercle linial.

Plata fosa

Diàm.: 14 mm.

Carles IV (22 de febrer de 1789)

5 — A/ CAROLVS.IV.HISP.REX.

Bust nu i amb cueta, mirant a la dreta. A sota: MDCCLXXXIX.

R/ ✠ EXEM.FIDELI.ET.AMOR.CIVIT.GERVN.IN.PROCL

Armes *modernes* de Girona (tres línies ondulants sobre camp de plata) sobre les de Catalunya, coronades.

Plata i Coure

Diàm.: 31 mm.

6 — A/ Anepígraf.

Bust nu, mirant a dreta dins de gràfila de punts.

R/ PROCL-GERVN-1789 en tres línies.

Gràfila de punts.

Plata

Diàm.: 17 mm.

Isabel II (1833)

7 — A/ ELISABETH.II.HISP.ET.IND.REGINA

Armes de Girona com les del núm. 5, voltades de llorer. A sota, estrella.

R/ ACCLAMATIO-INMORT.-GERVND.-1.DEC.-MDCCCXXXIII en cinc línies.

Gràfila de llorer.

Plata i Coure

Diàm.: 24 mm.

8 — Variant de l'anterior, sense gràfila al revers i de mòdul menor.

Plata

Diàm.: 19 mm.¹

Aquestes medalles han estat descrites per Girbal (Monedes i Medalles de Gerona, *El Eco de Gerona*, 14 i 16 de febrer de 1864) menys la 1, Pujol y Camps (*Memorial*, tomo 1, pàgs. 244-246) i Adolfo Herrera (*Medallas de proclamación de los Reyes de España*), pàgs. 55, 76, 111 i 207 i làmines 12, números 8, 9, 23, núms. 14 i 15, 41 núms. 32 i 33 i 94 núms. 11 i 12 J. B. Barthe va publicar i gravar l'any 1841 la petita d'Isabel II (*Medallas de proclamación de S. M. la Reina Doña Isabel II*, pàg. 16 i làmina VI).

Pel que fa a les de coure, la de Carles IV només la va conèixer Herrera i la d'Isabel II la posseeix el Sr. Padrals.

Pujol diu que es van encunyar dues medalles d'or grans de Carles IV per presentar-les als reis i sis també d'or d'Isabel II de pes «seis duros cada una sobre poco más o menos» de les quals quatre es van enviar a la reina i dues a la reina governadora. Per a batre-les es van utilitzar, sens dubte els encunyets de les que hem descrit amb els núms. 5 i 7.

La de Carles III es féu el 8 (?) d'octubre i la descriu el Manual² d'aquest any f. 281. Ignorem el nombre que se'n fabricaren (A).

La de Carles IV es féu el dia 1 de febrer i es va encunyar a Barcelona: les descriu el Manual corresponent f. 18; se'n feren dues de grans d'or per a regalar als reis (f. 23), el que corrobora el dit per Pujol. Ignorem les quantitats (A).

1. La major part dels diàmetres d'aquesta primera sèrie de medalles no era indicada en el text. Els hem afegit prenent-los de les enpremes.

2. En aquesta i les següents cites del «Manual», suposem que es deu referir al llibre d'acords de l'Ajuntament de Girona.

D'Isabel II se'n feren 200 grans de plata i 500 petites. També 6 d'or. Les descriu el Manual f. 26 (segona numeració) (A).

En la documentació no consta que se'n batessin de coure ni de Carles IV ni d'Isabel. De la primera n'hem vist diversos exemplars i de la segona només la de la col·lecció Pedrals abans esmentada.

II. Medalles honorífiques

- 9 — A/ LA INMORTAL GERONA/AL ESCLARECIDO HISTORIADOR/DE ESPAÑA JUAN CORTADA/1844 a l'exèrg, en quatre línies.
Armes de Girona sobre un escut català en cairó, coronat i amb ornaments vegetals i dues garlandes de flors.
- R/ EQVIDEM TALI/TE DIGNOR HONORE en el camp, en dues línies.
Orla de garlanda recollit dalt on hi pengen dos ornaments florals.
Signat a l'anvers: JUBANY. Or, Plata, Coure. Diàm.: 45 mm.

A l'acta de la sessió celebrada a l'Ajuntament de Girona del dia 20 de març de 1843 hi podem llegir: «Con la mayor complacencia se ha enterado este Ayuntamiento de la atenta carta que le dirige desde Barcelona con fecha 30 de septiembre del año próximo pasado D. Juan Cortada, en la que después de hacer una reseña histórica de los títulos que por sus hazañas y nunca desmentido valor de sus habitantes se ha adquirido esta inmortal ciudad, expresa sus sentimientos de adhesión y particular afecto que le unen a ella, ofreciendo como un testimonio irrefragable de ello un ejemplar de la Historia de España que acaba de publicar como autor para que se coloque en el Archivo de la Ciudad. Deseando dar a dicho D. Juan Cortada una prueba de cuán grato le ha sido a dicho Cuerpo su comunicación y del agradecimiento en que le queda por la ofrenda.

Acordaron que en este sentido se le haga la correspondiente contestación y que en justo agradecimiento se le ofrezca una expresión análoga al objeto expresado y que en cuanto al ejemplar de dicha historia remitido se coloque en un lugar preferente del Archivo para perpetua memoria.»

Res més consta en les actes de l'Ajuntament, però segons hem vist en algunes factures i papers que hem trobat en la carpeta corresponent, resulta que va manar encunyar en aquesta ocasió una medalla i que es va confiar l'encunyació al gravador de Barcelona Llorenç Jubany de la següent manera: Anvers: Les armes de Girona i al seu voltant o circumferència, «la immortal Gerona al esclarecido historiador de España Dn. Juan Cortada 1844 (pequeño libro abierto sobre dos plumas cruzadas en aspa). Revers: En el centre la llegenda: Equidem tali te digner honore (de l'Eneida) i el seu voltant corona de llorer.

Fets els encunys, es trencà el del revers i per aquest motiu no es varen utilitzar, fent-se'n fer uns altres de mes petits (els anteriors tenien 51 mm.) i de diferent dibuix, que foren els que serviren per a l'encunyació de la medalla. Fins l'any 1845 no va començar l'encunyació segons veiem en una nota sollicitant a la Diputació Provincial de Barcelona autorització per a encunyar-la en la casa de la moneda d'aquesta ciutat i datada aquest any.

Del compte de despeses, saldat al mes de juny de 1845 se'n dedueix que el gravador va percebre 1.000 rals pels encunys i la casa de la moneda de Barcelona 1.160 rals, 17 mavavedisos pels següents conceptes:

«Una medalla de oro de 21 quilates, peso 46 ads. 1/2, a 21 reales el adarme	976-17
Dos id. de plata fina que se entregan y dos que se quedan esta casa para su museo según disposición superior, que pesan 7 onzas, 8 ads. a 24 rs.	180 »
Una de cobre, peso 1 onza 8 ads.	4 »
	<hr/>
	1.160-17.» ³

A l'arxiu municipal de Girona es guardaven els dos jocs d'encuny; el trencat i el que s'utilitzà i una medalla de plata.

Tres exemplars, el d'or, el de coure i el que quedava de plata es varen donar dins d'un estojo a Joan Cortada, el qual va indicar haver-los rebut.

Malgrat que el compte transcrit abans indica solament l'encunyació d'un exemplar de coure, se'n coneixen alguns més, encunyats llavors o posteriorment, sens que tinguem cap data per a poder determinar el nombre que se'n encunyaren. Per la nostra part n'hem vist quatre o cinc exemplars en diverses colleccions, entre elles la de Vidal-Quadras de Barcelona i la del Museu Provincial de Girona.

10 — A/ (estrella) LA JUNTA DE AGRICULTURA DE LA PROVINCIA DE GERONA EN MERECIDA RECOMPENSA.

Corn de l'abundància que llença fruits, flors i monedes creuat per dues garbes. A l'esquerra un cap de bou i a la dreta un de cavall.

R/ EX/UTILITATE/DECVS en tres línies.

Orla de llorer lligada a baix.

Signat al revers: CASALS. Or, Plata, Bronze, Coure. Diàm.: 37,5 mm.

11 — A/ LA JUNTA PROV. DE AGRIC. DE GERONA EN MERECIDA RECOMPENSA

Corn de l'abundància que llença fruits i flors.

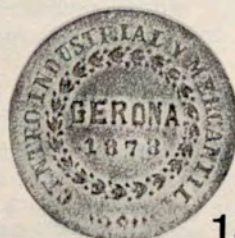
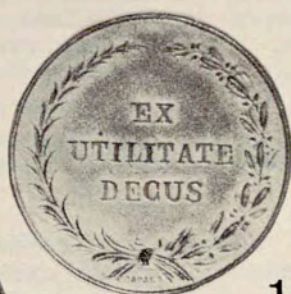
R/ Igual a l'anterior.

Or, Plata

Diàm.: 29,5 mm.

Aquestes medalles es varen encunyar per a ésser lliurades com a premi en els concursos que organitzava a Girona la «Junta Provincial de Agricultura», el primer dels quals es proposava de fomentar la cria del cavall i la millora del bestiar vacum i es va realitzar a la Devesa el dia 3 de novembre de l'any 1852 adjudicant-se dues medalles d'or i dues de plata. El dia 31 d'octubre de l'any 1853 es celebrà el segon concurs, també a la Devesa i subvencionat aquesta vegada per la Diputació, oferint-se vint premis per al foment de l'economia rural i entre ells quatre medalles d'or de primera classe, quatre medalles d'or de segona classe, set medalles de plata de primera classe i cinc medalles de plata de segona classe. El tercer concurs que s'havia d'haver celebrat el dia 31 d'octubre de l'any 1854 i per al que s'havien ofert cinc medalles d'or (dues de primera i tres de segona classe), disset de plata (onze de primera i sis de segona classe) i una de coure (de primera classe) es va suspendre, probablement a causa dels esdeveniments polítics. Els concursos van reprendre l'any 1856 i així veiem que el dia 2 de novembre d'aquest any

3. En el primer manuscrit de la Numismàtica Gironina hi podem veure que aquesta nota de despeses la signa el sub-director de la seca de Barcelona, Francesc Peradaltas i Pintó.

se'n va convocar un altre, també destinat al foment de l'economia rural i en el que es van oferir quinze medalles de plata de primera classe, nou de plata de segona classe i tres de coure de primera classe. El dia 2 de novembre de l'any 1861 es va celebrar el quart i darrer concurs agrícola del que en tenim notícia que fos realitzat a Girona i l'anomenada «Junta Provincial de Agricultura, Industria y Comercio de Gerona» oferí com a premis dues medalles d'or, catorze de plata y cinc de bronze. Se'n preparava un altre per a l'any 1862, però no arribà a realitzar-se.

D'aquestes medalles, la descrita amb el núm. 10 és sens dubte la de primera classe i la núm. 11 la de segona classe. D'aquesta darrera no n'hem vist cap exemplar i ens hem valgut per a descriure-la dels encunys que es conserven a la secretaria de la «Junta Provincial de Agricultura». El Museu Provincial posseïx un exemplar en bronze del primer tipus i el Sr. Girbal, en els articles citats en senyala una altra en la col·lecció del Sr. Boy, sense indicar, però el metall.

No tenim cap dada per a poder afirmar quina d'aquestes medalles s'encunyà primer. Ambdues, però ja devien d'ésser gravades l'any 1853, utilitzant-se els encunys per a les exposicions dels anys següents, indistintament per als diferents metalls.

12 — A/ ✕ EXPOSICION REGIO¹ DE GERONA. INICIADA POR EL CENTRO IND¹ Y MERC¹

Armes de Girona en cairó, penjant d'un llaç.

R/ AL/MERITO / (línia) / SECCION GRUPO/CLASE / (dues línies / MDCCLXXVII

Orla formada per dues branques de llorer lligades a baix.

Plata i Coure

Diàm.: 51 mm.

13 — A/ ..(flor)...EXPOSICION GENERAL DE LABORES

Orla de llorer i al centre: PREMIO/AL/MERITO / (línies als costats d'una flor), en tres línies.

Plata i Coure

Diàm.: 30 mm.

Aquestes medalles, de les quals la primera és buida i formada per dues làmines soldades pel cantell i la segona encunyada, les va fer gravar la societat anomenada «Centro Industrial y Mercantil» per a ésser adjudicades com a premi en les exposicions que va celebrar els mesos d'octubre i novembre dels anys 1877 i 1878 en el seu edifici del carrer Ciutadans. A la «Exposición Regional» de l'any 1877 es varen adjudicar tretze medalles de plata i seixanta de coure i en la «Exposición de Labores» (de senyora) de l'any 1878 es varen repartir quinze medalles de plata i quinze de coure. La feina de gravar-les es va encomanar a l'argenter de Girona en Lluís Desoy.

III. Medalles militars

14 — A/ Creu d'or amb braços esmaltats de color foc i castells als espais. Al centre, òval blanc amb la figura de S. Narcís d'or, dret i vestit de pontifical amb mitra al cap, bàcul a la mà dreta i palmó a l'esquerra. Al voltant del sant orla d'esmalt blau i la següent llegenda amb lletres d'or: SITIO DE GERONA 1809.

R/ Com l'anvers. Dins l'òval, en set línies: LA/PATRIA/AL/VALOR/Y/CONSTAN/CIA

Sobre la medalla hi ha una corona feta de fulles d'alzina esmaltades de color verd i glans d'or. Tot plegat penja d'una cinta que fa aigües de color vermell. Amida 37 mm.

14 bis A/ Creu d'or semblant a l'anterior; els extrems de la creu tenen una boleta d'or. El sant porta només el bàcul a la mà esquerra i l'orla és de color groc, entre dues línies d'or. Mateixa llegenda. (A).

R/ Semblant a l'anterior.

Sense corona; anell d'or i cinta amb aigües vermelles que porta dalt una sivella. Amida 35 mm. (A).

Aquesta segona medalla pertanyia a la mateixa persona que la primera. La segona la posseïx el Sr. Josep O. Barrau de Girona. La mateixa persona tenia la següent medalla que creiem fou lliurada com a distinció a tots els que foren fets presoners pels francesos a la Guerra de l'Independència, sense que tinguem cap seguretat de que fos només donada als defensors de Girona: Llautó de forma ovalada, daurat, 25×21 mm. d'eixos, revers llis. SVFRIMIENTO POR LA PAT^a entre dues línies, voltat exteriorment per cadena entre dues línies. Al centre del camp torre de tres merlets. Penja d'una cinta blanca, orlada de verd, subjecta a una sivella, suspesa per una anella (n.º 14 c) (A).

15 — A/ Creu d'or semblant a l'anterior. La figura de S. Narcís és d'esmalt de diversos colors. L'orla és d'or i les lletres negres.

R/ Semblant a l'anterior.

La corona és més aplanada, es recolza directament en l'extrem de dalt de la creu i té un anell per a penjar-la de la cinta, subjecta amb un pasador d'or de 44 mm. de llarg i 13 d'ample, en el centre del qual hi ha una creu buidada, tallant la següent llegenda també buida i en dues línies: SITIO D GERONA/AÑO 1809. Altura: 27 mm.

16 — A/ Creu de llautó daurada. Botó de forma ovalada en el centre del qual hi ha el bust de Sant Narcís i al voltant, en lletres buidades la llegenda: CITIO DE GIRONA 1809.

R/ Llisa.

Amida 24 mm. Museu Episcopal de Vic, núm. 238.

17 — Escut rodó de feltre vermell brodat amb fil de plata. Al voltant, entre dos cercles la llegenda: o VALOR I CONSTANCIA. ATAQUE DE (superposades) PEDRET. GERONA. 17 DE (superposades) JUNIO 1809. En el camp dos fusells creuats voltats d'una aurèola formada per dues palmes.

17 bis — Escut rodó de feltre vermell brodat amb fil de plata. Cercle de plata i en el camp VA / LOR en dues línies horitzontals sobreposades. L'aurèola formada per dues branques de palma. (A).

Museu Provincial de Girona.

Diàm.: 50 mm. (A).

Es tracta sens dubte dels «escudos de valor» de què parlem més endavant. Va pertànyer a un sargent del regiment de Borbó que va estar de servei a Girona durant el setge. D'un altre escut relacionat amb Girona en parla el general Blas de Fournas en el seu «Diario del sitio de Gerona» (*Rev. de Gerona* 1890, pág. 53) on indica que es va concedir a una granader que va morir heroicament el dia 9 de març. «Este valiente granadero acababa de recibir dos días antes de la Junta central un escudo de valor con el siguiente lema: POR VALIENTE DEFENSOR DE LA PATRIA» (n.º 17 c) (A).

17 d — D'un altre escut creat per a commemorar el setge de Girona se'n parla en una Reial Ordre de data 31 de gener de 1807 publicada per Josep Gómez de Arteché en el seu *Discurso en elogio del Teniente General Mariano Alvarez de Castro* (Madrid 1880), p. 93 i 74 on es descriu així: «un escudo de distinción con el lema AL VALOR GERUNDENSE». (A).

Les creus descrites amb els núms. 15 i 16 es degueren gravar en compliment de la R. O. del 14 de setembre del 1810 on es descriuen i es concedeix el seu us «a todos los individuos que se hallaron en el memorable sitio de aquella Plaza y contribuyeron a su gloriosa defensa», paraules i descripció que es repeteixen en l'ordre del dia llegida a l'exèrcit el dia 24 d'octubre del mateix any. En cap dels dos documents es diu que aquesta creu fos de diverses classes, però així degué succeir a la pràctica ja que la núm. 15 és d'or i esmaltada a l'anvers i al revers i la 16 és de llautó daurat i només és gravat a l'anvers. La núm. 14 és la que utilitzen actualment com a distintiu els regidors de l'Ajuntament de Girona, per l'autorització que els fou donada en una R. O. del 6 d'octubre del 1851; és més gran que les de l'època del setge i no és exactament igual que aquelles.

Ningú ens ha pogut donar raó del distintiu que hem descrit amb el número 17. És molt possible que sigui un dels «escudos de valor» o «de ventaja» que el governador militar de la ciutat concedia a les persones que es distingien en la defensa i que trobem mencionades (sense descripció) en els papers d'aquell temps. Una condecoració similar degué ésser la que va concedir Alvarez de Castro a les dones de la «Compañía de Sta. Bárbara» que més es distingiren pels seus serveis, pocs dies abans de la rendició de Girona, per la qual cosa no es pogueren acabar de brodar i per tant se'n repartiren molt poques.

Tenim encara notícia d'un altre distintiu, del que no n'hem pogut veure cap, i és el que utilitzaven els components de la «Cruzada Gerundense». Els certificats que facultaven per a portar-lo els va donar el secretari de la «Junta de Gobierno», en Francesc Puig i Dorca i diuen que eren «una medalla con una cruz, las insignias de nuestro Generalísimo S. Narciso y las Armas de la Ciudad, pendiente de una cinta encarnada con listas blancas». El general Blas de Fournas, en les notes que va escriure sobre el setge de Girona que es conserven a l'Arxiu de l'Ajuntament el descriu també, però sense anomenar «Generalísimo» al sant, sinó únicament que hi havia el bust de Sant Narcís.

Addenda: ⁴ Una altra creu del setge de 1809.

15 bis — La creu descrita amb el núm. 15 es va fer també de mida més petita (16 mm. d'altura) probablement per a portar-la penjada a la solapa. En aquesta la llegenda del revers no és completa per la manca d'espai. La que hem vist va pertànyer a un dels homes que formaven part de la «Compañía de Sta. Bárbara».

La part de medalles militars és la que queda menys clara en el text de Botet. Segons la descripció de la creu n.º 14 sembla que la llegenda del revers sigui sense abreujar, però en els dibuixos que reproduïm en la làmina A i B (úniques il·lustracions de les creus que hem trobat en els papers de Botet),

4. Aquesta addenda era al final del segon manuscrit de Botet.

SITIO DE GERONA

LA PATAVLORICA

LA PATAVLORICA B

14c

A

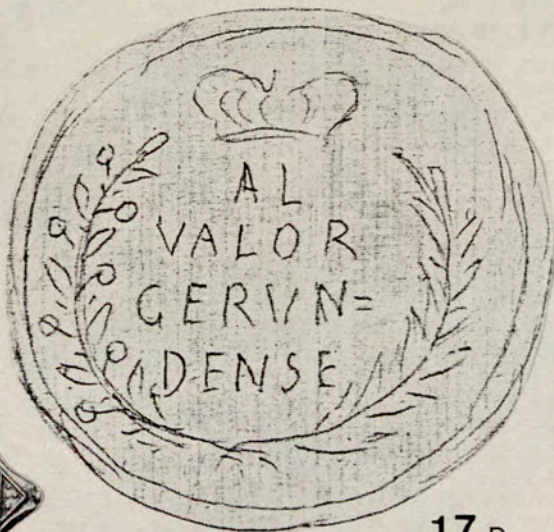
M

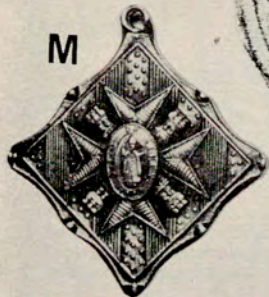
17

N

17 D

M

N

apareix abreujada, com podem veure. El dibuix B, apareix en un paper solt en el que s'hi descriu una «Encomienda de oro del sitio de Gerona de 1809» i pot correspondre tant a la 14, o més probablement a la 14 bis ja que s'hi indica la mida: 35 mm. El més probable doncs és que la llegenda apareixi abreujada en totes les creus i incompleta en la 15 bis, tal com diu Botet, pel fet d'ésser més petita. A la làmina hi hem reproduït les fotografies de les metalles M-M i N-N, de plata i de coure respectivament, que porten les llegendes següents:

	A/ SITIO DE GERONA 1809	(les dues)
La de plata:	R/ PRIMER/CENTE/NARIO/1909	en quatre línies
La de coure:	R/ *PRIMER CENTENARIO	En el camp: 1909

Com podem veure es tracta de medalles commemorant el primer centenari del setge de Girona, i reproduïxen exactament el tipus de la creu del 1809, sobreposant-la a un escut català en cairó. Hem reproduït aquestes medalles que corresponen ja al segle XX perquè creiem que poden ajudar a fer-se una idea més clara de com deurién ésser les creus descrites per Botet. Com podem veure la de coure porta corona i la de plata una anella. El cairó amb l'escut català té un alçada de 34 mm.

El dibuix de la 17 d ens indica que amb posterioritat al text Botet pogué veure'n un exemplar i en féu un croquis. No seria gens propi d'ell, sempre tant meticulós, que l'imaginés a partir de la descripció que en fa Gómez de Arteche.

IV. Medalles estrangeres relatives a Girona⁵

18 — A/ LVDOVICVS.MAGNVS.REX.CHRISTIANISS.

Bust llorejat, amb perruca i vestit a la romana, a dreta. A sota: R, inicial del gravador Roussel.

R/ GERVND A CAPTA

Hèrcules dret, recolzat sobre la clava, que descansa sobre el triple cap de Gerió, que ja ua terra. A l'exerg la data: M.DC.LXXXIV. i MOLART.F. (obra de Molart).

Museu Prov. de Girona. Coure.

Diàm.: 73 mm.

Les figures i les lletres són daurades.

18 bis (A)

A/ LVDOVICVS MAGNVS REX CHRISTIANISSIMVS

Efigie semblant a l'anterior, co núm. A sota: MOLART

R/ Com l'anterior, la data així: 1694 i a sota R.

Diàm.: 68 mm.

5. En el text inicial només s'hi descrivien les medalles 18 i 19, de les que Botet en pogué veure exemplars en el Museu Provincial de Girona. A la pàgina corresponent Botet hi havia afegit dues fulles escrites en francès encapçalades per el següent títol: «Medailles françaises dont les coins sont conservés au Musée monétaire. Paris MDCCCXCII, pp. 151 i 164». En aquestes fulles hi són descrites les dues de Botet i les altres quatre que hi hem afegit (18 bis, 19 bis, 19 c i 19 d). La lletra d'aquestes dues fulles no sembla de Botet i per tant és molt possible que rebés aquesta informació posteriorment a la redacció del text, procedent d'alguna persona del museu que s'hi menciona. Els tipus i variants afegits no són doncs medalles sinó encunys, que suposem s'utilitzarien en el seu temps.

18

19

- 19 — A/ Semblant a l'anterior. A sota: J.MAVGER.F.
 R/ Semblant a l'anterior. A l'exerg la data M.DC.XCIII. i sense nom de gravador.

Museu Prov. de Gerona. Coure. Diàm.: 41 mm.

19 bis (A). Del tot igual a l'anterior però sense nom de gravador a l'anvers.

19 c (A). Com les anteriors, a l'anvers TB (nexades) del gravador T. Bernard.

La medalla núm. 19 la publica l'Acadèmia reial de medalles i inscripcions de França; *Medailles du regne de Louis le Grand*, pàg. 256 i amb referència a aquesta obra Salat, *Tratado de las monedas labradas en el Principado de Cataluña*, V.I.P. 278.

Aquestes medalles fan referència a la presa de Girona per el mariscal Noailles el 29 de juliol de l'any 1694. L'allegoria del revers es va posar, segons l'Acadèmia citada «parce que l'on pretend qu'Hercule fonda la ville de Girona apres avoir vaincu Geryon en ce pays-là». El que la tradició suposa és que Gerió fou el fundador de Girona i com que suposa també que Hèrcules el va vèncer, creiem que es va voler representar a Lluís XIV, equiparat a Hèrcules, vencent Girona.

- 19 d (A). — A/ LVDOVICVS MAGNVS REX CHRISTIANISSIMVS
 Efigie semblant a la del n.º 19. A sota: I.MAVGER.F.

R/ GERVNDI ITERVM CAPTA

Bellone, dret, de cara, portant en una mà una corona mostra un escut amb tres flors de llir de França al deu Ter, ajegut. Darrera Bellone escuts capgirats, un dels quals porta les armes de Girona coronades. A l'exerg XXV.IANVARII.MDCCVI. A la dreta les lletres I.D. del gravador J. Dollin.

Diàm.: 41 mm.

Aquestes medalles, com totes les que es bateren profusament en aquest regnat són magnífiques i d'execució molt bella.